

enyhén kezelik a törvény rendelkezéseit, hogy gyakorlati hatásában minden ételtől megfosztják; csak egyetlen érhet el: hogy papirosbetűinek erejével a nyomorgó adósokból szentéletű középkori lovagokat és egy lerongyolt, elszegényedett országból, gazdaságilag kiegyensúlyozott, a forgalmi erkölcs virágkorát élő közösséget teremtsen.

Pedig kétségtelen, hogy a gazdasági érdek és az etikai igazság egyaránt követelik azt, hogy ki kell irtani a gazdasági életből mindenkit, aki csúful visszaél a tisztességes forgalom bizalmával. Semmilyen gazdasági utilitarizmus és szociális ellágyulás nem homályosíthatja el annak belátását, hogy a rosszhiszemű vagy könnyelmű adós kiméltése privilégiumot ad a gazdaságilag káros elemeknek, a törvény által teremtett lehetőséget biztosítva a hitelezők megkárosítására és a közhitel lerombolására. De éppen a közhitel érdekében kell, hogy az a szokatlan hév, amellyel a Javaslát most a hitelezők érdekeinek megőrzésére siet, szoríttassék olyan keretek közé, amely gazdasági életünk valóságos helyzetével kongruens és amely keretek között az elérni szándékolt cél és a felhasznált eszközök között nincs meg az a teljes disharmónia, amely a Javaslátot egészében jellemzi.

Dr. Varannai István.

Glosszák a közszerzemény kérdéséhez.

A magánjogi törvénykönyv házassági vagyoni jogi fejezetének a közszerzeményről szóló rendelkezései vannak most az érdeklődés homlokerében, annak folytán, hogy a Magyar Jogász Egylet magánjogi szakosztálya s evvel kapcsolatban a jogi és napi sajtó is behatóan foglalkoztak e kérdéssel.

Abból a szempontból kívánnám e rendelkezéseket lehető rövidséggel tárgyalni, hogy a Mt. szabályozása mennyiben felel meg az elméleti következetesség szempontjainak és egyúttal a gyakorlati követelményeinek.

Sok méltatásban, de egyúttal erős kritikában is részesült a Mt. ama szabályozása, amellyel megszüntette a honoráciorok és közrendűek közötti különbséget és egysegesen szabályozta a közszerzemény kérdését. A szabályozás hívei ebben a jogegyenlőség diadalát látják, míg annak ellenesei attól félnek, hogy az a házastárs is osztozni fog a másik házastárs szerzeményében, akinek a szerzésben semmi része nem volt, sőt esetleg csak csorbította az együttélés ideje alatt a közszerzeményt.

Éz a kifogás alaposnak látszik, azonban, ha jobban megvizsgáljuk, úgy arra az eredményre fogunk jutni, hogy a veszedelem nem olyan nagy.

A közszerzemény intézménye éppen azért igazságos és helyes, mert hiszen az esetek túlnyomó többségében nemcsak műértelemben vett közszerzeményről van szó, hanem a közös szerzemény valóban az együttélő házastársak közös munkálkodásának az eredménye is. Hogy azután matematikailag milyen része van az eredmény elérésében az egyik vagy a másik házastársnak, az az esetek túlnyomó részében nem is bir relevanciával. Hiszen ha vannak leszármazók, úgy végeredményében teljesen közömbös, hogy a vagyon egyik részét édes anyjuk vagy édes apjuk után fogják-e örökölni s ha a házastársak végig együtt éltek és a házasság az egyik fél halála folytán szűnt meg, egyenesen veszedelmes volna bizonyítást engedni meg arra nézve, mennyi volt az egyik vagy másik házastárs szerepe a közszerzeményi eredmény létrehozásában.

A közszerzemény kérdése főleg két esetben birhat fontossággal, illetve okozhat esetleg igazságtalan eredményt. Először, ha a házasság élők között bontóitélettel szűnik meg, amikor a szerző fél igazságtalannak vélheti, hogy az ő szerzésének eredményét az a fél is élvezhesse, akinek a szerzéshez semmi köze nem volt. A másik eset pedig akkor állhat elő, amikor a második házasságnál, a második házasság fennállása alatt ugyan, de csakis az egyik házastárs által létesített szerzés eredményében a másik nem szerző házastárs részeseedik, elvonva azt a szerző házastárs vérszerinti leszármazóitól.

Ez a két eset vezethet helytelen eredményekre. A Mt. szerint az így előállható helytelen eredményt a felek csakis házassági szerződéssel előzhetik meg. E lehetőséggel a felek bizonyára bőven élni is fognak, mert a tapasztalat igazolja, hogyha valamely törvényrendezés nem felel meg azok érdekeinek, akikre vonatkozik, úgy az illetők igyekeznek a törvényi rendezés hátrányait szerződéses megállapodások útján kiküszöbölni. Viszont érdekes tapasztalati tény és éppen ez bizonyítja a közszerzeményi intézmény helyességét, hogy manapság éppen ama házassági szerződések többségében, amik honorácior jegyes, illetve házaspárok között köttenek, a szerződő felek szerzeményi sőt vagyonközösséget statuálnak. Nos, ha ugyanezen körök majd úgy fogják találni, hogy a szerzeményi közösség nem felel meg az ő érdekeiknek, úgy másképen fogják rendezni egymás közötti vagyoni viszonyaikat.

Minthogy azonban a házastársak rendszerint nem lát-

ják előre, hogy egyik vagy másik nem fogja teljesíteni megfelelően a vagyonszerzés tekintetében is kötelességét, nem tartanám helytelennek a közszerzeményre vonatkozó szabályok olykép való kiegészítését, hogy egyes kirívó esetekben, amikor az egyik házastársnak éppen semmi része nem volt a másik házastárs vagyonszerzésében, vagy azt direkt csökkentette, és ha e mellett a házasság élők közt bontással szűnt meg, úgy az érdekelt házastárs kérelme alapján indított perben, vagy a bontóperben a bíróság a közszerzeményi vagyonmérték megosztását, a tényleges szerzési viszonyok és az összes körülmények figyelembevételével a méltányosságnak megfelelőleg a Mt. 140. §-ától eltérőleg is állapíthassa meg. A bíróságnak ezt a jogát a házasságnak halál következtében való megszűnése esetében legfeljebb a második házastárssal szemben, az elhalt házastárs leszármazói javára lehetne kiterjeszteni.

A közszerzemény törvényi szabályozásától való eltérést azonban csakis ezekben az esetekben engedném meg, amikor tényleg nem volt közszerzés és amikor a közszerzemény fikciója emellett igazságtalan eredményekre vezetne.

Teljesen helytelennek tartom azonban a közszerzeménynek a házastárs vétkessége alapján való korlátozását, vagy megvonását.

A házastárs közszerzeményi igénye egy inter vivos igény, mely a házasság megkötésével a házastárs szerzett jogává válik. Helye van a vétkesség kutatásának az öröklési és az ahhoz tartozó özvegyi jogban, haol csak várományról van szó, ami csakis az örökhagyó, illetve házastárs halálával válik szerzett joggá. A vétkességi elv érvényesülése a közszerzeménynél szerintem nem helyesíthető és a leghelytelenebb következményekre vezetne pl. az, ha a Mt. 161. §-át — mint azt sokan követelik, — kiterjesztenék olyan esetekre is, amikor a házasságot valamelyik házastárs hibájából felbontják. Azért, mert valamelyik házastárs vét a házassági hűség ellen, még nem fosztható meg esetleg egy egész élet munkájának eredményétől. Sőt még a Mt. 161. §-a mellett sem lehet minden szó nélkül elhaladni. Nagyon erősen vitatható, hogy az a házastárs, aki a másik életére tör, azért vagyonelkobzással is legyen sujtható. Aki házastársa élete ellen tör és így bűncselekményt követett el, ám bűnhődjön a büntetőtörvények teljes szigorával, de felette igaztalan következményekre vezethet adott esetekben a törvény eme vagyonelkobzó rendelkezése, különösen az illető ártatlan leszármazóira. Például az egyik házastárs a másik házasságba magával viszi első házasságból származó

gyermekreit. A második házasságban éppen ennek a házastársnak okszerű és esetleg évtizedekre kiterjedő közreműködése folytán tekintélyes közszerzeményi vagyon keletkezik; — mondjuk egy korcsmárosnéról van szó. A házastársak között, valami viszály vagy csak vita támad, aminek folyamán az asszony a részeges férj ellen, aki talán éppen a közös szerzeményt akarja elkártyázni, elpredálni, valami olyan cselekményt visz végbe, nagy felindulásában, amire rá lehet huzni azt a teljesen bizonytalan és labilis definíciót, hogy „az élete ellen tört,“ és a Mt. 161. §-a egyszerűen megfosztja őt leszármazóira is kihatással közszerzeményi igényétől, ami pedig kétségtelenül őt megillető szerzett joga volt.

De ez a rendelkezés nem hozható összhangba a Mt. 1769. és 1770. §§-aival sem és teljesen igaztalan inkonvenienziákra is vezet.

Az 1770. § 1. pontja szerint méltatlan az öröklésre, aki az örökagyó életére tör. Az 1769. § szerint azonban az ilyen csak kiesik az őt különben megillető öröklésből olyképen, mint aki nem éli túl az örökagyót. Vagyis a méltatlannak a leszármazója minden akadály nélkül örökkössé válik, holott a méltatlan csak várományosa volt az örökségnek. Ezzel szemben a házastárs-a 161. § szerint közszerzeményt nem követelhetvén, tisztázatlan, hogy leszármazójának van-e joga arra, ami pedig felmenőjét szerzett jogként megilleti.

En a kifejtettek szerint egyáltalában helytelennek tartom a 161. §-t, de ha már teljesen nem volna törlendő, úgy legalább is összhangba kellene hozni a Mt. 1769. §-ával olyképen, hogy az a házastárs, aki a házastársának életére tör, csak *saját személyében*, ne követelhesse közszerzeményt, de közszerzeményi követelési joga átszálljon törvényes örököseire.

Egyébként a Mt. rendelkezései általában szerzett jogként jábályozzák a közszerzeményi igényt s megengedik adott esetben a közszerzeményi követelés biztosítását is, a házassági életközösség tartós megszakadásakor. Erről szól a Mt. 149. §. 2. bek. Itt is azonban a törvény csak az „önhibáján kívül“ különéő házastársnak engedi meg „veszély esetén“ közszerzeményi követelése biztosítását. Miután elvileg a vétkességnek semmi köze sincsen a közszerzeményhez, az „önhibáján kívül“ kitétel feltétlen törlendő s teljesen elegendő „a veszély“ igazolásának objektív kritériuma.

A Mt. egyezőleg fenálló jogunkkal a közszerzemény megosztását csakis a házasság megszűnése esetére engedi meg. Vagyis hábár a házassági életközösség megszakadása folytán meg is szűnik a felek között a szerzeményi

közösség, a különélő félnek csakis közszerzeményi követelése biztosításához lehet esetleg csupán joga, de annak megosztását nem követelheti.

Itt feltétlenül van bizonyos hiátus. Igaz ugyan, hogy elvileg a közszerzemény megosztása csakis a házasság megszűntekor válhatik esedékessé, azonban mégis lehetnek bizonyos különös méltánylást érdemlő esetek, amikor a különélő házastársra nézve a házassági életközösség tartós megszakadása esetére nagy igazságtalanságot jelenthet, hogy a másik fél benne ül a nagy vagyonban, a közös szerzés eredményében, ő pedig kénytelen megelégedni az ő közszerzeményi része biztosításával; annak a maga részére való kiadatását nem követelheti és kénytelen várni a másik halálára. Lehetnek esetek amikor a felek között a bírói ítélet alapján való házassági felbontás lehetetlen, bár a házassági életközösség tartósan, talán örökre megszakadt és különös méltánylást érdemlő körülmények a közszerzemény megosztása mellett szólnak.

Ilyen esetekre ugyancsak megadnám a lehetőséget arra, hogy a bíróság a közszerzemény megosztását bármelyik házastárs kérésére kimondhassa. Annál is inkább méltányosnak tartanám e rendelkezésnek a törvénybe való beiktatását, mert így tartanám a helyes összhangot a 159. §. rendelkezésével helyreállítottak. A Mt. 159. §-a ugyanis méltányos esetekben megadja az életben maradt házastársnak vagy a házasság felbontása esetében a nem vétkes házastársnak azt a kedvezményt, hogy bizonyos feltételek teljesítése mellett, a már megnyílt közszerzeményi igény kielégítésére is halasztást vegyen igénybe.

Tehát, ha az egyik házastársnak jogot, illetve lehetőséget ad a Mt. ahhoz, hogy a már esedékessé vált közszerzeményi követelés kifizetésével szemben a halasztás kedvezményét vehesse igénybe, akkor viszont ugyancsak különös méltánylást érdemlő esetekben módot kell adni arra is, hogy a házassági életközösség tartós megszakadása esetében is, ha nem ütközik a másik házastárs érdekeibe, a közszerzemény még a házasság megszűnte előtt is megosztható legyen.

Ezek volnának azok a főbb szempontok, amiket a Mt.-nek a közszerzeményre vonatkozó szakaszaiban keresztülviendőnek tartok, nevezetesen a közszerzeményi elvnek tisztán a közszerzési alapelvre való fektetését, a vétkességi elv lehető kiküszöbölésével, mint amely elv a közszerzemény természetével szöges ellentétben van, továbbá a közszerzemény megosztásának méltányos esetekben a házassági életközösség tartós megszakadása esetére való lehetővé tételét.

Dr. Kelényi Jenő.